

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम २०२१-२२

निबंध विषय

- ०१) ज्ञानगंगोत्री त्रैमासिकाच्या २०१ ६ ते २०२ १ पर्यंत प्रकाशित झालेल्या अंकांचा आढावा घेऊन ग्रंथालयाना परिपूर्ण राहण्यासाठी त्रैमासिकाची उपयुक्तता स्पष्ट करा?
- ०२) शालेय ग्रंथालयामध्ये वाचनसाहित्याचा वापर करता येण्यासाठी कोणत्या ग्रंथालय सेवांचा आणि उपक्रमांचा अवलंब करावा ते स्पष्ट करा.
- ०३) ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रामध्ये प्रसिद्ध होणा-या कोणत्याही दोन प्रसिद्ध नियतकालिकांतील गेल्या दोन वर्षांमध्ये प्रकाशित झालेल्या लेखांच्या माहितीच्या आधारे परिचय करून द्या ?
- ०४) ब्रॅडफोर्ड यांचा विषय विस्ताराचा सिद्धांत (Bradford's Law of Scattering) समजावून सांगा ?
- ०५) भारतीय राष्ट्रीय अभिलेखागाराच्या विकासातील टप्पे आणि कामाचे वर्णन करा.
- ०६) ग्रंथेत्तर साहित्याची हाताळणी , जतन व संरक्षण याबाबत माहिती देऊन ग्रंथेत्तर साहित्याचे सुचीबद्ध नियंत्रण आणि कॉपीराईट या संदर्भात भाष्य करा.
- ०७) Mc Graw Hill या प्रकाशनाच्या वेबसाईटसंदर्भात सविस्तर चर्चा करा.
- ०८) भारतीय सार्वजनिक ग्रंथालयासमोर कोणकोणती आव्हाने आहेत त्याची सविस्तर चर्चा करा ?
- ०९) इंटरनेटच्या युगात दिल्या जाणा-या प्रचलित जागरूकता सेवा बदल उदाहरणासहीत चर्चा करा.?
- १०) शैक्षणिक ग्रंथालयाच्या विकासात नॅक (NAAC) चे योगदान स्पष्ट करा.
- ११) TQM (टी.क्यू.एम.) ही संकल्पना ग्रंथालयाची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी कशी अंमलात आणता येईल हे सोदाहरण स्पष्ट करा?
- १२) प्लॅग्यारिझम (Plagiarism) वर सविस्तर टीप लिहा.
- १३) विपणनातील चार पी (P) या बदल सविस्तर लिहा.
- १४) माहिती तंत्रज्ञानातील विविध संकल्पना स्पष्ट करा. ग्रंथालय विकासावर या संकल्पनांचा कसा परिणाम झाला ते स्पष्ट करा.
- १५) N.C.L. National Chemical Laboratory Pune यांचे ग्रंथालयावर सविस्तर निबंध लिहा.
- १६) Magazine व Journal ह्या मधील फरक स्पष्ट करा. प्रत्येकी पाच नावे द्या.
- १७) RFID ह्या तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात कसा वापर होतो हे सविस्तर लिहा.
- १८) गुणवत्तावाढीसाठी मूल्यमापनाची पद्धती आणि तंत्रे कशी आवश्यक आहेत ते स्पष्ट करा.

- १९) आपल्या अभ्यास पुस्तकात (LIB011(1) पृष्ठ ६५) वर देण्यात आलेल्या भारतीय ग्रंथालयीन नेतृत्वातील मान्यवरांबरोबरच आपल्या देशातील / राज्यातील नामवंत ग्रंथालयीन नेतृत्वाचा शोध घेऊन त्या बदलची माहिती आपल्या निबंधात सादर करा.
- २०) भाष्य करा : प्रिंट मिडिया (प्रिंटींग) चे भविष्यः.
- २१) कोव्हिड (Covid १९) महामारी ह्या कालखंडात ग्रंथालयीन सेवा कशा देता येऊ शकतात ह्यावर निबंध सादर करा.
- २२) निर्देश आणि निर्देशानाची व्याख्या लिहा. निर्देशनाची वैशिष्ट्ये आणि तत्वे विशद करा ?
- २३) थिसॉरस म्हणजे काय ते सांगून थिसॉरस तयार करण्यातील पाय-यांचे वर्णन करा. एका थिसॉरसची थोडक्यात माहिती द्या.
- २४) डॉ. शि. रा. रंगनाथन यांनी विकसित केलेल्या शृंखला निर्देशन पद्धतीचे सर्विस्तर वर्णन करा. इंटरनेट वरील सर्च इंजिन करिता सदर निर्देशन पद्धती कशा प्रकारे उपयोगी ठरू शकेल ? (विविध सर्च इंजिनची उदाहरणे अपेक्षित)
- २५) “यशस्वी ग्रंथपालास व्यवस्थापनशास्त्र व ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र यांचे संतुलन करणे आवश्यक असते” या विधानाचे स्पष्टीकरण करा.
- २६) माहिती संग्रहण आणि प्रतीप्राप्ती घटकाबद्दल माहिती देऊन विविध कार्ये स्पष्ट करा.
- २७) आधुनिक ग्रंथालयाच्या संदर्भात ई-लर्निंगचे महत्त्व यावर सविस्तर टीप लिहा.
- २८) मेटा डेटा म्हणजे काय ते सांगून डब्लिन कोअर मेटा डेटातील घटकांचे महत्त्व लिहा.
- २९) युझ आणि युझर स्टडी म्हणजे काय ते सांगून तुमच्या ग्रंथालयासंदर्भात त्याचा कसा उपयोग करून घेता येईल याबाबत योजना तयार करा ?
- ३०) “ग्रंथालयाचे बजेट हे नियोजनाचे साधन आणि नियंत्रणाचे तंत्र आहे.” हे विधान स्पष्ट करा.
- ३१) INFLIBNET उपक्रमाची उद्दिष्टे सांगून विविध उपक्रमांवर चर्चा करा ?
- ३२) संशोधन ही न संपणारी प्रक्रिया आहे स्पष्ट करा ?
- ३३) ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्रातील संशोधनांच्या संदर्भातील सद्यस्थिती बाबत भाष्य करा ?
- ३४) वेब २.० म्हणजे काय ? वेब २.० च्या विविध घटकांच्या ग्रंथालयांच्या संदर्भात आढावा घ्या?
- ३५) विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे विद्यापीठीय ग्रंथालयांच्या विकासातील योगदानाबाबत चर्चा करा.
- ३६) संशोधन ग्रंथालय म्हणजे काय ? संशोधन ग्रंथालयाचे वेगळेपण स्पष्ट करून आपल्या परिसरातील एका संशोधन ग्रंथालयाची माहिती संकलित करून सादरीकरण करा.

- ३७) ग्रंथालय संगणकीकरणासाठी उपलब्ध असणा-या विविध प्रणालीची नावे सांगून या प्रणालींची सविस्तर माहिती द्या.
- ३८) युनिकोड म्हणजे काय ते सांगून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ३९) बिब्लिओमेट्रिक्सची २ सूत्रे सांगून त्यांची उपयुक्तता स्पष्ट करा.
- ४०) ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र विषयात सन २०१८ ते २०२१ या कालावधीत प्रकाशित झालेल्या एका इंग्रजी ग्रंथाचा परिचय करून द्या.